

Örebro 2018-12-

YTTRANDE

Dnr 2018-14/AG/JH

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare: Anna Gabrielsson

Vårt gemensamma ansvar – för unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2018:11)

Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning, DHB, är en föräldraorganisation som startade 1949 och aktivt arbetar för att våra målgrupper ska vara delaktiga, jämlika samt ha inflytande i ett tillgängligt samhälle. Även barn med ytterligare funktionsnedsättningar är en viktig grupp inom vår organisation. Grunden för våra ställningstaganden är våra samlade erfarenheter i förbundet. Viktiga dokument för vårt arbete är *Barnkonventionen* och *FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Vårt arbete utgår även från Sveriges språklag, som ger svenskt teckenspråk ställning motsvarande de nationella minoritetsspråken.

Riksförbundet DHB anser att det är en viktig och angelägen fråga som borde ha utretts tidigare, så vi är mycket positiva till att en utredning nu har fått arbeta och komma med förslag. Vi delar även utredningens övergripande uppfattningar och vi tycker det är mycket bra att barnperspektivet har fått en framträdande roll i en utredning.

Sammanfattning

Riksförbundet DHB ställer sig bakom utredningens förslag om att tillsätta en utredning som i sitt uppdrag har att utreda förutsättningarna för landets kommuner, att kunna erbjuda en likvärdigt, rättssäker och ett betydligt starkare ersättningssystem för de unga som varken

studerar eller studera. Vi representerar ungdomar som har en dövhet, hörselnedsättning eller språkstörning, en del ungdomar har även ytterligare funktionsnedsättningar såsom autism eller utvecklingsstörning. Många av våra medlemmar tillhör de ungdomar som utredningen handlar om. Vårt förbund menar att det måste finnas fler flexibla lösningar där ungdomar som saknar fullständiga betyg från grundskolan ges möjlighet att utifrån sina förutsättningar kombinera studier med arbete. De måste ges möjligheter att kunna förbättra sin potential till etablering på arbetsmarknaden.

Riksförbundet DHB ställer sig positiva till den föreslagna skyldigheten att erbjuda elever vägledningssamtal. Vi anser också att det är viktigt att det är rektor som är ansvarig för att samtalen erbjuds och för att kvaliteten i dem är tillfredställande, även om denne kan delegera uppgiften om det finns någon annan som är mer lämpad att ha samtalet med eleven.

Elever som står inför att avsluta sina gymnasiestudier i förtid har rätt att få stöd i en konsekvensanalys av sin studiesituation. Vi menar att även elevhälsan bör vara med i ett samtal, eller i anslutning ha ett eget samtal med eleven, om det inte bedöms vara helt obehövligt.

Riksförbundet DHB anser att det bör ges ett särskilt uppdrag för att utreda situationen för de elever som lämnar gymnasiesärskolan i förtid.

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till förslaget om att föreslå en samordning mellan myndigheter, dock skulle vi vilja se Specialpedagogiska skolmyndigheten istället för Skolverket som ansvarig för utbildningsfrågorna.

9 Förslag för det kommunala aktivitetsansvaret

9.1 Utredning om ekonomisk ersättning till unga inom det kommunala aktivitetsansvaret

Riksförbundet DHB ställer sig bakom utredningens förslag om att tillsätta en utredning som i sitt uppdrag har att utreda förutsättningarna för landets kommuner, att kunna erbjuda en

likvärdigt, rättssäker och ett betydligt starkare ersättningssystem för de unga som varken studerar eller studerar.

Vi representerar ungdomar som har en dövhet, hörselnedsättning eller språkstörning, en del ungdomar har även ytterligare funktionsnedsättningar såsom autism eller utvecklingsstörning. Många av våra medlemmar tillhör de ungdomar som utredningen handlar om. Att skapa en förbättrad ersättningsmodell är en viktig del, men den måste kompletteras med fler möjligheter till arbete och studier. Att öppna för att introduktionsprogrammet Individuellt alternativ även skulle kunna innebära arbetsplatspraktik menar vi är ett bar förslag.

Andelen elever som gick ut från de statliga regionskolorna för döva och hörselskadade utan behörighet att söka något högskole- eller yrkesförberedande program var 2017 så högt som 52 %. När det gäller de statliga skolorna med riksintag för elever med grav språkstörning var motsvarande andel elever samma år 73 %.¹ Dessvärre har vi ingen motsvarande statistik för de elever som går integrerade i andra skolformer, men vi vet att många av eleverna har svårigheter att få fullständiga betyg från både grundskola och gymnasium. En indikation ger Specialpedagogiska skolmyndighetens kartläggning från 2018 där 175 skolhuvudmän runt om i landet uppgav att ca 54 % av eleverna med språkstörning uppnådde kunskapskraven i viss utsträckning eller inte alls.² Riksförbundet DHB menar därför att det måste finnas fler flexibla lösningar där ungdomar som saknar fullständiga betyg från grundskolan kan ges möjlighet till att kombinera studier med arbete. De måste ges möjligheter att kunna förbättra sin potential till etablering på arbetsmarknaden. För att det ska bli verklighet är det nödvändigt med både en finansiellt hållbar lösning för individen och ett brett utbud av utbildningsvägar att välja bland. Här kan det vara aktuellt att följa den utredning som gör en översyn av vuxenutbildningen och särskild utbildning för vuxna³.

10 Förslag för kvalitet i insatser

10.2 Avslutande vägledningssamtal för elever som avslutar gymnasiet i förtid eller utan examen

¹ Specialpedagogiska skolmyndigheten årsredovisning 2017 sid 56 ff

² Vi behöver öka kunskapen om språkstörning – en nationell kartläggning om skolors behov av stöd i arbetet med att möta elever med språkstörning, Andersson Eva, Fröding Karin, Lundgren Maria, spsm. 2018. Sid 17ff

³ En andra och en annan chans – ett komvux i tiden (2018:71)

Riksförbundet DHB ställer sig positiva till den föreslagna skyldigheten att erbjuda elever vägledningssamtal. Vi anser också att det är viktigt att det är rektor som är ansvarig för att samtalen erbjuds och för att kvaliteten i dem är tillfredställande, även om denne kan delegera uppgiften om det finns någon annan som är mer lämpad att ha samtalet med eleven.

Rådgivande samtal av liknande karaktär borde redan idag erbjudas elever som avslutar gymnasiet i förtid, men av erfarenhet vet vi att det inte sker i den utsträckning som vore önskvärt, dvs till alla som behöver. Av den anledningen anser vi att det är nödvändigt att rätten till ett samtal regleras. Vi anser, att för att samtalet ska bli så bra som möjligt utifrån elevens perspektiv och med så hög delaktighet som möjligt för eleven, bör det finnas ett stödmaterial för hur samtalet kan läggas upp och vad samtalet ska leda till. Det är särskilt aktuellt för de elever som vi representerar, och som alla andra har rätt att få, för dem, en kommunikativt tillgänglig information.

Elever som står inför att avsluta sina gymnasiestudier i förtid har rätt att få stöd i en konsekvensanalys av sin studiesituation. Vi menar att även elevhälsan bör vara med i ett samtal, eller i anslutning ha ett eget samtal med eleven, om det inte bedöms vara helt obehövligt. Skälen till att en elev väljer att avsluta sin utbildning tidigare än planerat, är ofta en komplicerad bild av flera samverkande faktorer. Ursprunget till dessa kan återfinnas både inom skolväsendet, men även i hemförhållanden samt i elevens sociala situation. Utifrån de elever vi representerar är det mycket viktigt att eleven ges delaktighet i samtalet och att den som har samtalet även har ansvar för att eleven till fullo förstår konsekvenser och alternativa handlanden. Det är den vuxne i skolan som har ansvaret för att informationen och samtalet förs på elevens villkor.

Riksförbundet DHB är positiva till att även elevens vårdnadshavare får information om och möjlighet att delta i samtalet. Även vårdnadshavare behöver stöd i att analysera och planera för att kunna stötta sitt barn i studier eller alternativa val.

Enligt utredningen är det ca 10 % av eleverna som varje år avslutar sin utbildning på gymnasiesärskolan i förtid. Vad som händer de eleverna vet vi inte, eftersom det helt saknas uppföljning. Det är en liten elevgrupp, men Riksförbundet DHB anser icke desto mindre, att det bör ges ett särskilt uppdrag för att utreda elevernas situation. Orsaker till avhopp från

studier, uppföljning av vad som händer med de elever som lämnar gymnasiesärskolan i förtid samt ge konkreta förslag utifrån resultat. Vi är medvetna om den problematik som finns när det gäller att hantera statistik över personer med funktionsnedsättning eftersom detta enligt Dataskyddsförordningen faller under art 9.1. Emellertid anser vi att en säkrare statistik över alla elever, även de med olika funktionsnedsättningar, utgör ett viktigt verktyg i att möta de faktiska behoven och därmed kunna kräva en rättvis resursfördelning.

11 Förslag för samverkan och ett samordnat stöd

11.3 Nationellt samordnat stöd från tre myndigheter

Riksförbundet DHB ställer sig positivt till förslaget om att föreslå en samordning mellan myndigheter, dock skulle vi vilja se Specialpedagogiska skolmyndigheten istället för Skolverket som ansvarig för utbildningsfrågorna. Detta grundar vi på att Specialpedagogiska skolmyndigheten är en myndighet som har en högre grad av kompetens om de elever som uppvisar svårigheter i sin skolsituation. Vi är av den uppfattningen att även SKL bör finnas med i en nära samverkan med föreslagna myndigheter, eftersom effekterna av närvaron eller frånvaron av en nationell samordning blir kännbara för de enskilda på kommun- och landstingsnivå.

Dag som ovan

Jan Höglund

Ordförande Riksförbundet DHB

